

UDVARHELYI HIRADÓ

UDVARHELYMEGYE FÜGGETLEN POLITIKAI LAPJA.

Az „Udvarhelymegyei Jegyzői-Egylet“ hivatalos közlönye.
Előfizetési árak:
egész évre 8 kor. fél évre 4 kor. negyed évre 2 korona.
Egy szám ára 16 fil. — Tanítóknak egész évre 6 korona.

Felelős szerkesztő: **Becsek Aladár.**

Hirdetések a legolcsóbban számíttatnak. Nyilttér sora
50 fillér. Megjelen hetenként egyszer, 6-8 oldalon vasárnap
A hirdetés és nyilttér díja előre fizetendő.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Becsek D. Fia könyvnyomda

Képviselő-jelölés.

Székelyudvarhely, jun. 12.

Székelyudvarhely város megüresedett mandátumának betöltését a képviselőház elnökének utasítására, — amint arról hirt adtunk, — a központi választmány e hó 26-ikára tüzte ki. Szóval, mindössze néhány nap választ el a képviselőválasztástól s nekünk úgy tetszik, hogy tulajdonképpen még e néhány napra sincsen szükség abból a szempontból, hogy a választóközönség véleménye kialakuljon a jelölt személyének tekintetében.

A választópolgárság tekintete ugyanis önkéntelen fordul azon férfi irányába, kinek közéleti működése még a legnagyobb elzárkózottságban élő polgár előtt is ismeretes és akinek e város mandátumát elnyerni éppen ezért már évekkel ezelőtt lett volna alkalma. A kinek a közérdekében lankadatlan kitartással folytatott munkája még ellenségei előtt is elismerést, becsülést vivott ki, noha a közélet harcában sokszor kiméletlenséget tanúsított modora bizony nem arra való volt, hogy barátokat szerezzen neki és a személyes koteriáknak nálunk nem éppen szokatlan módja kísérje lépteit. Nem kapaszkodott mások palástja szegélyébe, hogy így jusson vagonhoz, pozícióhoz, hivatalhoz.

Saját súlyával szerzett magának tekintélyt. A felfordult, mindenfelé uszkáló, mindenfelé kapaszkodó politikai zürzavarban mindenha biztosan megállotta helyét; ment a maga útján, járt

a saját lábán: lehetetlenség volt, hogy ilyen tulajdonságok mellett vezető egyéniséggé ne küzdje fel magát.

A napokban tartott jelölő értekezletek figyelmé tehát érthető, ha Dr. *Válentsik* Ferencz megyei tisztiügyész személye irányába terelődött, s őt jelölték e város képviselőségére.

A legközelebbi multban tapasztalta a város polgársága, hogy mit tesz az, ha a képviselőjét nem rendelésre szállítják, hane maga keresi ki, itt a város falain belül, azok közül, kik a közérdekeinek munkálásában szereztek érdemet arra, hogy az ország törvényhozó testületébe kerüljenek; akik nem egyéni érdekekért, de a város, a vármegye fejlődéséért dolgoztak, s nem ügyes kortesfogásokkal és drága pénzen jutottak el a nép sokszor kiszámíthatlan kegyeibe.

Kétségtelenül megállapítható, hogy Székelyudvarhely város közönsége ő benne megtalálta azt az embert, a kiből a jóakarattal mellett megvan az erős kitartás, politikai és erkölcsi súly, meg a képesség is arra, hogy minden körülmények közt tudja képviselni e város érdekeit; aki megáll szemben a vesztegető csábítással és a fenyegető erőszakkal, aki az alkotmány dicsősége védelmében kockázza tette nemcsak jövőjét, hanem egész ekszisztenciáját s kész volt inkább helyét elhagyni, hogysen a törvénytelen önkénynek szolgálatába álljon; aki harczra kész és edzett embernek bizonyult a háboruban, az alkotmány és szabadságnak védelmében, — munkabíró, tevékeny férfinak a békében, amikor buzgón munkálkodik a közállapotok javításán; kinek

a közigazgatás ellenőrzésében kifejtett évtizedes érdemleges munkássága biztosítékot nyújt arra, hogy a város nagy feladatai iránt érzékkel bír; akinek buzgalmától, erélyétől, okos eljárásától sikert lehet várni a város anyagi egyensulya helyreállításának nehéz munkájában.

Nem tudjuk, akad-e olyan botor mandátumvigécz, aki *Válentsik* Ferenczcel, illetve a város polgárságának kialakult véleményével szemben felvenni akarja a harczot. Mondjuk, nem tudjuk, de úgy hisszük, hogy aligha akad. A választóközönség bizalmának egyöntetű és nagy arányú mértékben való megnyilatkozása vezető férfainknál is visszhangra talál, s így egyesült erővel sikerülni fog elérnünk azt, hogy a város imponáló erővel elfoglalhassa azt a pozíciót, amely minket a székely városok közt, mint anyavárost, joggal megillet.

Hogy azonban *Válentsik* Ferencz megyei tisztiügyész vállalhassa a város mandátumát, szükséges az, hogy őt a vármegye, — melyet tizenegy éven keresztül szolgált eredményesen — nyugdíjazza. Nincsen kétségünk, hogy ezt konstataált szembaja alapján, a törvényhatósági bizottság meg is fogja tenni, s fáradságos és eredménydus szolgálatait nem fogja apró gáncsve-tésekkel jutalmazni.

Válentsik Ferencz tizenegy éve áll a megye szolgálatában. Ez idő alatt nem fordult elő olyan bonyolult közigazgatási kérdés, amelynek megoldásán ne első sorban munkált volna, melyet fényes dialektikájával ne védett volna meg. Most pedig, amikor nem kicsinyes érdekek vezérlik a képvi-

Soó Gáspár.

— Irta *Kovács János* főgimn. tanár. —

Bucsuzunk. Soó Gáspár, intézetünknek igazgatója 30 esztendei fárasztó, de becsületesen végzett munka után megváltik gimnáziumunktól. És amikor egy, nagyjában már megfutott életpályának eme fontos pillanatában állunk egymással szemben, oly nehezen tudtuk az első szót leírni, oly nehezen tudjuk elképzelni, hogy valóban bucsuzunk...

1854-ben született Székelybetlenfalván régi székely nemesi családból. Elemi iskoláit szülőtte falujában elvégezvén, középiskolai tanulmányait a székelyudvarhelyi róm. kath. főgimnáziumban folytatta és fejezte be. Abban a finevelő-intézetben, melynek omladékai ma busan sóhajtják, hogy az „idő ennek is, annak is rálép a falára“, de sziklaszilárd falai közel 300 éven át büszkén hirdették, hogy „nemes sziveket, erős jellemeket adtam a hazának és egyháznak“; abban az öreg gimnáziumban, mely *Ugron Gáborokat*, *Tibád Antalokat* nevelt a hazának, s amelynek rajjaival lépten-nyomon találkozunk nemcsak Erdélynek, hanem nagy Magyarországnak minden részében. Szegény öreg épület felett is már kongatják a lélekharangot; elvéhnedtél, meg kell halnod! A kolozsvári egyetemnek azoknak a *Szabó Károly*-féle tudósoknak volt tanítványa, kik *Horváth István* fanatizmusával hirdették a magyar nemzet ősi dicsőségét, főleg a miénket: a székelyek hun eredetét. Tehát ifju életének fejlődésében minden tényező arra munkált, hogy megerősítse benne a mély, meggyőződéses vallásosságot, felgyujtsa az izzó fajszeretetet.

És rálépett a tanári pályára. Ebből a 30 esztendőből kettőt Gyulaféhvárt töltött, a többi köz-

tünk, mint munkatársunk, és vezérünk. De hát mi-csoda elvekkel, miféle elhatározásokkal? Ő maga tárta ki lelkét teljességében, mikor 25 éves jubileuma alkalmával azt a vallomást tette, hogy „ezelőtt 39 évvel lépte át e gimnázium küszöbét, mint szegény székely ifju s az első osztály elvégzése után az erd. róm. kath. status vette gondozása alá és vezette át egyetemi tanulmányain is. Ekkor egy fogadást tett: hogy ennek a státusnak szolgálva rója le háláját. Fogadalmához hű maradt akkor is, mikor nehéz anyagi helyzettel kellett küzdenie és amikor fényes kilátásokkal kecsegtették el innen.“

Nincs életpálya, mely az ember összes képességeinek összhangját annyira megkivánná, mint éppen a tanáré. Hiszen neki valóban teremteni kell: abból a nyers, durva anyagból kiváltani a szunyadó erőket; felkutatni lappangó tehetségeket; irányítani az ifju kor tüzes fellobbanásait. És erre nem elég az órák pontos betartása, nem elég a kötelesség pusztá teljesítése: ide példa kell: Példa, mely mindig bátran, nyiltan hivatkozhat arra, hogy sohasem ejtett ki olyan szót, amit tettei nem igazoltak volna, amit élete megczáfolt volna. Soó Gáspár ilyen volt. Székely vérenek minden lüktetésével a székely ifjuság boldogulását akarta előre vinni. Ehez pedig szeretet kellett. Szeretet, amely benne erélytel párosult; amely megtudta szabni, hogy meddig tarthat az engedékenysé- és hol kell kezdődnie a komoly szigorúságnak. Ezért nem is volt a sok szó embere. Magasan ivelt szemöldökei alól látszólag csak szigorúság nézett ki. De ezért ennek az ajaknak pár kiejtése sokszor az örvény széléről rántotta vissza a veszésnek induló ifjut és ennek a szemnek egyetlen meleg pillantása bizalommal, önérettel töltötte el a megtért ifjut. Láthattuk ezt főképen az újabb időkben, mikor a forrongó életnek hullámcspái oly erősen támadják

az iskola falait is; amikor az erkölcsi bukásnak, az elzüllesnek annyi alkalmát és eszközét rejtegeti a társadalom. Puritán élete, igaz vallásossága volt a fáklya, mellyel bevilágíthatott az élet sötét rejtelmibe.

... Közben változtak a viszonyok. Az öreg gimnázium, mely őt szárnyaira bocsátotta, nemcsak megvénült, hanem az ifjuság folytonosan növekedő számának befogadására elégtelennek bizonyult. Új főgimnázium épült, és ő abba mint igazgató vonult be. Soó Gáspár kapott az alkalmon és az öregből internátust létesített, melyben 70-80 szegény székely gyermek nemcsak hihetetlen olcsó ellátásban részesült, hanem egyuttal az erkölcsi tisztaság megőrzésének, az egészséges fejlődésnek feltételeit is megtalálta. Ezért fáradt; ezért izgatott; ezért alapítványokat gyűjtött. Multa... sudavit.

Tanártársaival szemben is mindig az igazi szeretetnek, egymást megértő együttműködésnek volt képviselője. És amikor 1892-ben az új gimnáziumba, mint igazgató költözött be, ez a szeretet legfőlebb növekedett: atyai szeretetté szélesedett ki. Hiányzott belőle a hivatalos nagyképszerűség, a rideg bürokratizmus. Egymást megérteni, közös elvek szerint működni: ez volt igazgatói eljárásának irányítója.

És ezekkel az elvekkel olyan egyetértést teremtett tanári karában, amelyet mindenfelé példaképen emlegettek és... irigyeltek. Egyetértést, melyet sem a politikai nézeteltérések, sem a társadalmi felfogások nem tudtak felforgatni. Azaz, hogy egyszer mégis! 1905-ben a politika fergetege minket — akkor még nem öregekkel. — És az idők szele úgy fujt, hogy mi gyűrtük le őket. Hát ekkor néhány hétig szótlanul, jupiteri komolysággal járt köztünk. De végső eredményében ebből is a tanügynek volt haszna: kétség-

selőség felé, hanem a tetterő és az alkotás vágya, szolgálni szülő városának érdekeit, akkor bizonyára egyhangulag nyitnak teret neki. Mert ha a dolog anyagi oldalát tekintjük is, a mi talán egyik-másiknál aggodalomra ad okot, az sem nyújt olyan képet, mely elfogadható ne volna. Sőt. Mert nézzük csak. A tisztügyészt eddigi szolgálata után mintegy 2000–2200 korona nyugdíj illeti meg. Ha a következő tisztujtásig, vagyis még négy évig szolgál, s akkor kiválasztják, — amit megakadályozni nem lehet — ugy a nyugdíj-illetménye 3000 korona, vagyis 800 koronával több lesz, mint most. Tehát a vármegye nyugdíj-alapjára nézve a megterhelhetetés az előbbi esetben kedvezőbb, s így annak elfogadása észszerű is, plane, ha távozásának szükségét orvosi bizonyítvánnyal is támogatja. Ilyen formán pedig, ha nyugdíjazása keresztülmegy, egyhangu megválasztását kétségtelennek tartjuk.

Válentsik Ferencz dr. a Kossuth Ferencz programja alapján vállalja a megbizást, vagyis a magyar nemzet erőssé tételére törekszik. Egységre ide bent minden nemzetiségi különérdek ellen és egységre kifelé, minden ellenséges támadás ellen. Törekszik arra, hogy az állam és nemzet egyetlen erővé forrjon össze, hogy a gyakorlati föladatak megoldást nyerjenek.

Az országos politika mellett ha pedig lényeges gondot fordít a város és polgársága érdekeinek előmozdítására, ugy megválasztása helyes és szerencsés volt — s megtermi gyümölcsét.

Becsek Aladár.

BELFÖLD.

Képviselőjelölés.

Székelyudvarhely város megüresedett mandátumának betöltését, mint jeleztük, a központi választmány folyó hó 26-ikára tüzte ki. A képviselőjelölés ügyében Soó Gáspár és Csillag József f. hó 8-ikára szűkebbkörű értekezletet hívtak össze a Papp Zakor József, illetve Biró István vendéglőjébe. Az előbbi helyen Dr. Nagy Samu indítványára, az utóbbi helyen az elnök indítványára Dr. Válentsik Ferencz jelölésében állapodott meg egyhangulag az értekez-

beejtő pontossággal jártunk az órákra. Sokáig azonban nem bírta ki: rövidesen felvidult. Volt azonban valószínűségi rémünk is, néhányunknak, akik nagyon kényelmesen vizsgáztunk, vagyis őszintén szólva: évről-évre halogattuk a vizsgázást. (Kiméltük a státust, hogy ne kelljen több fizetést adnia.) És ezalatt a szó igazi értelmében a nyakunkon lakott. Mindennap megkérdezte: „Mennyire haladtál a szakdolgozatoddal?” Ha pedig ez már készen volt: „Mikor mész a vizsgára?” Mi természetesen mindig az előkészület végén voltunk és hol vidáman, hol idegesen kerestük vidám társaságban a szórakozásokat. De már a hazamenetelnél tudva, hogy a gimnázium kurta terraszán sétál — saját bevallása szerint is ezzel a sétával a világot gyalog már körüljárhatta volna — jókora kerülőt tettünk. Hiszen neki azt kellett hinnie, hogy mi otthon csak ugy izzadunk a filozófia magaslatain és a filozófia mélységein. De azért előbb-utóbb csak diplomát szereztünk. Addig rémitgetett, mert szeretet.

Aki pedig életét fajtájának boldogítására szentelte: annak ki kell vennie részét a társadalmi mozgalmaknak, a közéletnek minden részéből. És itt politikai mestere anyai nagybátyja: Tibád Antal volt. Tehát egy olyan férfi, ki a régi jó táblabírói világnak egyszerűségét önzetlen, de hajlíthatlan jellemét egyesítette a modern kor óriási tudásával, haladó vágyaival, átalakító küzdelmeivel. És a tanítvány méltó volt mesteréhez. A meggyőződés, az elv mellett rendületlenül kitartott. Sokszor számszerint kicsiny táborban harcolt, de náluk volt az értelem hatalma, a talentum ereje és korábban-később csak győzött, az elv, az igazság.

De minek beszélek én multban? Hiszen ő itt marad közöttünk. Tapasztalatainak gazdag tárházából továbbra is meríthetünk; szerető szívének tüze-nél tovább is melegedni fogunk. Itt marad, mert a szeretet köti ide, ez pedig mindennél erősebb. Tehát a viszontlátásra a további munkában!

let. Mindkét helyről egy-egy küldöttséget menesztettek Dr. Pál Ernő, illetve Vladár Ferencz vezetése mellett Válentsik Ferencz után, ki mindkét értekezleten megjelent és megköszönte a jelölést, kijelentve, hogy azt örömmel fogadja el mivel a város és annak polgársága érdekében dolgozni akar; röviden jelezte, hogy a Kossuth Ferencz politikai hitvallása a politikája. Az éljenzéssel fogadott beszéd után mind két értekezlet megválasztotta az előkészítő bizottságot és külön egy bizottságot küldött ki azzal a megbizással, hogy az értekezletek megállapodását Ugron Ákos főispánnak bejelentse és a polgárság megállapodásának támogatására felkérje. Ezzel az értekezlet véget ért.

Az előkészítő bizottság a nagy jelölő gyűlést ma délután 3 órára tüzte ki és arra a következő falragaszokkal hívja meg a közönséget:

Polgártársak! Szeretett képviselőnk, Solymossy Endre váratlan halálával városunk mandátuma megüresedett s nekünk újból képviselőt kell választanunk, akit az országgyűlésre küldhessünk, hogy ott a székegy nép, a polgárság s városunk érdekeit önzetlen munkássággal képviselje. Kit küldjünk? Ki az, aki bizalmunkra igazán méltó? Ez az a fontos kérdés, melynek megbeszélésére f. hó 13-ikán, vasárnap d. u. 3 órakor a Barkóczy Albert vendéglőjének kert-helyiségében (Koronkay-kert) képviselő-jelölő gyűlést hívunk össze. Polgártársak! Jöjjetek minél többen, jöjjetek el mindnyájan, hogy az ügyszó méltóan határozhassunk!

A szeszadó emelés ügye. A napi lapok közelebről hírt adtak arról, hogy mily változások várhatók nálunk, ha az osztrák szeszadó-javaslatokat törvényerőre emelik. A mi szempontunkból ennek két irányban van jelentősége, még pedig az adózók részéről, akiknek kívánatos az idejében való tájékozódás; más oldalon pedig a kincstár részéről, mely ca 25 millió bevételi többlettel van érdekelve. A kérdés azonban most alighanem lekerül — egyelőre legalább — napirendről, mert az osztrák képviselőház legfőbb az őszi ülészekon kezdheti meg a javaslatok tárgyalását. Ha ugyan egyáltalán megkezd, mert valamennyi párt — hiven a tartományok hangulatához — szívósan ellenzi a tervezett adóemelést. Megjegyezzük, hogy az esetre, ha az új szeszadózási időszak Ausztriában nem lép érvénybe az új szeszadótörvény, az adózás nálunk is a régi alapokon fog történni.

KRÓNIKÁS JEGYZETEK.

Székelyudvarhely, jun. 11.

Ki lesz a győztes?

Nagy czélt akarunk szolgálni, mikor a nagy politikáról egynemely sorokat rovatunk ide csöndes egymásutánban. Nem képzeljük magunkat világlapnak, se országos irányító szónak, de arra törekszünk, hogy a magunk vidékének önálló meggyőződését kifejllessük. És vallottuk, s valljuk szerényen ugyan, de annál több szívóssággal, hogy zavaros idők kiformalódása a vidékek tiszta meggyőződéséről függ, s nem a felülről intézett mesterkedések hálókötéseiről. A felülről intézett mesterkedésekben még a Mérai Horvát-féle magántudósoknak és paktumtermelőknék is szavuk lehet; a vidékek tiszta meggyőződésében azonban a logika, jogaink elképzelése, szükségünk belátása, s az ezekért való cselekvőképesség és bátorság fonódik össze.

Erre törekszünk mi is, hogy ilyen tartalommal érjék ki a mi székegy vidékünknek a meggyőződése. Mert immár azon a zavaros kapkodáson, azon a tétova utkeresésen, azon a félnék, csüggedő és csüggesztő szorongáson, amit országos politika intézésének neveznek, — azon már eligazodni nem lehet. Az egyes ember is ilyen külső zavarások idején magába mélyed, lelkében leszűri a körülötte kavargó zaj és homály kódéből a biztos hangokat és vonalakat, s így hoz megnyugvást magának. Mi is csak a magunk székegy eszének tiszta látásában kaphatjuk meg a magunk megnyugvását.

Most ime Bécsbe jártak Kossuth és Andrássy. Egyik a 48-asok kibontakozási programját vitte, másik a 67-esekét. Egyiket hétnegyed óráig fogadta a király, másikat ötnegyed óráig. S mindkettőnek ugy végződött a kihallgatása, hogy a király nem döntött. Nosza megindult mégis a kavargás ama kérdés fölött, hogy ki lesz a jövő embere? A 48-asoknál az elkeseredés, a 67-eseknél a csufolódás ez elkeseredésen. És vitatják maguk között, hogy melyik a jobbik; raknak egymásra inszINUÁCIÓKAT, hogy feketítsék, vagyis kormányképtelenséget egymást.

Válasszuk szét ez elemeket. Az elkeseredés még

szimpatikusabb jelenség, mert őszinteség van benne, amiből — ha leválnak a durva kinövésök — jó is lehet. Ellenben a csufolódás ez elkeseredésen: visszataszító magaviselet, mert kegyetlenség van benne. Így fordul meg a 67-esek nevétségesen elcsépelet vádjá magukra a vádlókra is, hogy hiszen ők éppoly görcsösen tapadnak a hatalomhoz, mint amilyen görcsösen vágyakoznak a 48-asok. Vagytalán mikor ez utóbbiak az önálló gazdasági berendezkedést akarják elérni, amire a király szelid vétót mondott, akkor ezek inkább akarnak az uralkodó osztrákos konzervativságának kedveskedni, mint azok.

De ebből a látásunkból fölébredhet az a meggyőződésünk is, hogy a nemzet nem a hatalomért hízolgókat fogja követni, hanem az elkeseredetteket Tarthat hosszabb ideig a válság, de ez csak azt fogja beláttatni a nemzettel, hogy végső próbát kell tennie a maga egyénisége önállóságának tisztázásáért. És nem lesz itt addig rend és nyugalom, míg a magyar függetlenség eszméjének őszinte és kiképzett rendszere nem lesz a győztes...

Apró munka nagy kézben.

Az a sok szagatottság és benső vívódás, amivel most küzd közéletünk, csak tovább mérgesedik egyéb kórságtól is, mint amilyen a politika magaslatain folyó személyeskedés. Szomorú dolog végimerengeni csakugyan azon, hogy a történelmi multban is, mikor nagy fordulóponton, nagy életpróbák előtt állottunk, mindig volt, ami az egyetértéstől visszavonjon bennünket. Apró érdekekért hatalmas táborok kerültek szembe, s nagy érdekekért csak második, vagy harmadik rendű alakok állottak küzdelemben.

Érdekes példája a tábor gyűjtő apró érdekeknek a Madách „Ember tragédiájá”-nak az a részlete, mely a homoousion és homoousion jelszavával két felekezetre osztotta a kereszténységet. Egy „i” betű miatt véres küzdelem, martiros dacz, tulzó hatalmaskodás dult az emberiségben. Szomorú mosolyra kelt ez a vérpazarló felekezetieskedés, pedig minden felekezeti sérelem és érzékenység csak eféle „i” betű. Mai napság is.

Mert ma is van felekezeti villongás. Valamivel tompább formákban ugyan, de még mindig igen sok indulatoskodással a szívek mélyén. És nálunk ahogy régentén is végtelen sokszor ütötte fel a fejét, ugy akik a király vétóját mindenképpen közjogi bálvány-nak és ledönthetetlennek hirdetik? Hát ki akar kedvesebb és kormányképesebb lenni? Ez itt a kérdés, s akkor azt is látjuk, hogy ki a hatalomra vágyóbb. felütötte éppen a mostani válságos idők közepette is, hogy az érzékenységet a nemzet minél nagyobb rétegére kiterjessze. Hol a „Ne temere” dolga, hol a secularizációs kérdés előrántása dobott tűzcsovát magyar és magyar közé, s még igazi szerencse, hogy nagyobb tűz veszedelemben nem borított minket.

A mult napokban azonban nem kevesebb ember, mint Tisza István kelt hangos és kiáltó panaszra a vegyes házasságok ügyében kiadott azon instrukciók ellen, melyekkel a katolikus püspökök ellátták az ő papjaikat. Azt hittük már minden részben, hogy a vegyes házasságokról szóló „Ne temere” dekrétum visszavonása után semmi bajunk nem lesz ezzel a kérdéssel. Észre se vettük, hogy miféle instrukciókkal kísérték ezt a visszavonást a püspökök, csak azt éreztük, hogy maga a visszavonás ténye a dolog fájó tuskáját teljesen kihuzta belőlünk.

És most nem kevesebb ember, mint Tisza István riaszt fel vele, hogy még ne hagyjunk föl az érzékenységgel. Nem kutatjuk, nem vagyunk theologusok, hogy riasztó szavában mi az igazság. de állítjuk, hogy nincs abban semmi időszerűség. A valláosság nem az instrukcióktól és nem a felekezeti felfogásoktól függ, ugy kezdjük érezni mindnyájan. A püspökök instrukciójában megnyilatkozó felekezeti felfogás tehát teljesen közömbös volt ránk nézve, ezért nem vettük azt észre. Most azonban a Tisza István riadója után mindenki odafigyel, kialakulnak az érzékenységek, az egyik támadásra másik csapkodó visszavágás felel, s táborra oszlik ismét a magyar nép az „i” betű miatt.

Ezt a kicsinyességet, ezt sajnáljuk abban a riadóban. Akárcsak egy óriás, páncélos lovag, aki mázsás buzogány helyett gyermek csörgőt tart a kezében, ugy fest azzal a riadóval Tisza István súlyos és jelentős egyénisége. Ez a mi nagy bajunk, ez. Hogy a magyarnak mindig voltak nagyra hivatott emberei, de azok nagy időkben mindig csak apró dolgokra morzsolták a hivatásukat...

Egy kis városrendezés.

Székelyudvarhely, jun 10.

A Budapesten imént megtartott városok kongresszusa iránt az érdeklődés országsszerte érthetően nagy volt, mivel ez volt az első eset, a törvényhatósági és rendezett tanácsú városok együttes akcióra szerveződtek.

Ezen kongresszussal kapcsolatosan szándékozom e b. lap hasábjain egyet-mást elmondani, melynek talán Székelyudvarhely is hasznát veheti.

A városok produktív fejlesztése nem lehet csakis a városrendezés főladata. Ehez legelső sorban a városi lakosságnak céltudatos és szorgalmas kereskedelmi és iparos tevékenysége szükséges. De a fejlesztés elsősegítéséhez mind a kormány, mind a városi hatóságok nagyban hozzájárulhatnak. Hogy a kormány mittehet a városok érdekében, arról volt szó a most lefolyt kongresszusi vitában. Ezzel szemben a városok építészeti rendezése a városi önkormányzati jogköréhez tartozik. Főladata nem áll másból, mint a jelenlevő és a jövőbeli lakosság lakásainak és munkahelyiségeinek legcélszerűbb elhelyezéséből. A szerint, a mint ezt a főladatait jól, vagy rosszul tudja elvégezni, valamely város rendezési terve a város fejlődésének egyik leghathatósabb segítője és legnagyobb akadályja lehet.

A lakosság célszerű elhelyezésének legelső kelleke a vagyon- és személybiztonság. Egy jól átgondolt városi tervnek első feltétele az, hogy a város minden pontjához veszedelem esetén könnyen és gyorsan hozzá lehessen férni.

Valamint tűzveszedelem csökkentése a vagyonbiztonság növekedését jelenti, épp úgy a közegészségügy fejlesztése és a halandóságnak ezzel járó csökkentése a személybiztonság tökéletesítésének tekinthető. A városok rendezésének programjához tartozik tehát mindaz, ami alkalmas arra, hogy az egy helyen felhalmozódó embertömegek szoros együttélés folytán könnyen előállható egészségügyi bajokat elhárítsa.

Ide tartozik mindenekelőtt egy szakszerűen épített vízvezeték. Hallottuk eléggé a közelmúlt napok tüzeseteinél, mennyire megnehezítette a mentő munkálatokat csaknem mindenütt a vízhiány. Hogy a veszendőbe ment vagyonnak mily nagy részét lehetett volna megmenteni, ha nyomban a tűz kiütésekor elegendő mennyiségű víz állott volna rendelkezésre az oltás céljára, azt számokban kifejezni nem lehet. De a veszprémi és a többi nagyobb tüzeseténél kárbavesztett összeg alighanem egymagában többszörössé adja annak a költségnek, melyet egy modern középponti vízvezeték megépítése okozott volna s a milyennek birtokában az illető községek nem lettek volna oly nagy kiterjedésben a lángok áldozataivá.

Az ebből levonható tanulságot városaink annál is inkább meg fogják szívelni, mert a jól működő vízvezeték nélkül egészségügyi viszonyaik alapos és tartós javulását ugyancsak nem lehet elérni. Már pedig itt közvetlenül a nemzetek legdrágább javáról, az ember életéről van szó. Városaink halandósága nagyjából harmincz ezredrészre rug. A vízvezetékekkel és az ebből kifolyólag szükségessé vált többi egészségügyi mérnöki berendezéssel, különösen csatornázással rendelkező városok halandósága számos példa alapján mintegy 20 ezredrészre tehető. Sok esetben nem tesz ki többet 15 ezredrészre. De ha csak az előbbi számot vesszük is tekintetbe, ugy a közegészségügyi mérnöki munkák kiépítése 10.000 lakosra évenként száz emberélet megmentését jelenti. Ez mindenestre gondolkozóra ejtetheti a városok felelős vezetőit.

A tulajdonképpeni mérnöki munkálatokon, első sorban tehát a vízvezetéken és csatornázáson kívül már maga a város berendezési terve is nagyban elősegítheti a közegészségügyi viszonyok javulását az által, hogy az utcák és háztömbök elhelyezésénél és méretezésénél gondoskodik arról, hogy lehetőleg minden, még a legkisebb és legolcsóbb lakás számára is biztosítsa a szükséges levegőt és világosságot, amelyek nélkül egészséges lakás nem képzelhető. Ha tehát tűzbiztonsági szempontból szükségesnek találtuk a tulságosan szűk beépítés korlátozását, ugy most azt látjuk, hogy az e célból szükséges intézkedések egyaránt válnak hasznára a közegészségnek is.

De aki valamely város jövő kiépítésének és terjeszkedésének alapjait akarja lerakni, annak ez inkább preventív eszközökön túl is ki kell terjeszkednie a lakosság érdekéinek pozitív előmozdítására

is mind gazdasági, mind szociális tekintetben, a mire a hozzáértő várostervezőnek ugy a terv kidolgozásánál, mint kivitelénél tág tere van.

A gazdasági érdekeket szolgálják mindenképpén, ha a szabályozási terv főlállításánál minél nagyobb súlyt vetünk a könnyű, gyors és olcsó forgalom lehetővé tételére, mind a város területén belül, mind pedig kapcsolatosan a távolsági forgalommal. Gazdasági érdekeket szolgál az is, ha a hasonló rendeltetésű építkezést már a városterv megfelelő kialakítása által egy csoportosítjuk, hogy az iparnak és kereskedelemnek biztosítjuk a város területének ama pontjait, melyek a nyersanyagok beszerzése, s a kikészített anyagok elszállítására a legalkalmasabbak. Számos külföldi példa mutatja, mily hatalmas segítő eszközévé válhatik minden iparfejlesztő akciónak, ha a város terjeszkedési területén oly telkeket bocsájthat új ipari vállalatok létesítésére, amelyek kedvező fekvésük folytán vasutak és viziutak szomszédságában már előre biztosítják a vállalkozó iparosnak a versenyképességnek egyik főfeltételét: az olcsó közlekedési összeköttetést.

De nemcsak nagyobb városok járhatnak el ekképpen. Minden vidéki város segítheti ekképpen az ipart, amelynek életfeltétele nem az, hogy nagy városban legyen, hanem hogy olcsó összeköttetésben legyen hozható beszerzési és fogyasztási piaccal. A városok dolga szabályozási tervüket ugy alakítani, hogy az ipar megkapja ezeket a feltételeket.

Gazdasági és szociális érdekek érintkeznek a városrendezők arra irányuló törekvésében, hogy lehetőleg megakadályozza a telekáraknak és ebből kifolyólag a lakásbérnek nagymértékű emelkedését, a mit erősen fejlődő városokban az utolsó évtizedekben mindenütt tapasztalhattunk. E cél elérésére is kinalkozik számos eszköz. Mindenekelőtt óvakodnia kell attól a sablontól, mely minden utcát egyenlő szélesre és egyenesre tervez, tekintet nélkül arra, hogy a túlzott szélesség tényleg szükséges-e és a túlzott egyenesség nem okoz-e oly kisajátítási és kártérítési kiadásokat, melyeket csekély irányváltatással minden egyéb érdek megkárosítása nélkül el lehetett volna kerülni. Megnehezíti a telekárak megokolatlan fölhajtását, ha már a telektömbök méretezése és kiképzése kizárja a telkek tulhajtott kihasználását. Ellonsulyozza a spekulációt, ha a város idejekorán készített el terjeszkedési területének szabályozó tervét, gondoskodván egyuttal a tervezett utcák idejekorán való kiépítése által a telekkinálat megnövekedéséről. Ilyen és ehhez hasonló más rendszabályok által a városrendezési munkálatok nagyban elősegíthetik a lakásviszonyok oly alakulását, mely lehetővé teszi különösen a szegényebb néposztályok részére azt, hogy kevesebb pénzért megfelelő lakást kapjanak, miyt amilyenre eddig szert tehetek. S ezzel fölszabadulna a jövedelemnek egy része, amelyet eddig a lakásbér foglalt el, s abba a helyzetbe juttatná a kisjövedelmű családokat, hogy többet adhasanak ki egyéb szükségleteik fedezésére, a mi mindenestre a szociális haladásnak felel meg.

Lehet azután még beszélni a városépítészeti esztétikai oldaláról. Soha sem lehet elég nyomatékkal hangoztatni, hogy a város külső képe adja látható jelét a lakosság kulturális állapotának, szeretetének szükebb hazája iránt, büszkeségének arra, a mit századok munkája révén elérni sikerült. De a fő mégis az, hogy a városok szabályozási terve megfelelően a praktikus kívánalmaknak s akkor a kielőgítő esztétikai megoldás sem fog elmaradni.

HIREK.

Székelyudvarhely, június 13.

Egyről-másról.

— Pályaválasztás —

Ezer és ezer fiu és leány lép most az iskolai év elmúltával a nagy világ küszöbére. Ifju lelkek előtt megnyílik a várva-várt nagy prespektiva és nem hiszem, hogy az ezer és ezer kezdő között egy is lenne, a ki nem felcsigázott reménységgel lépne át ezt a küszöböt. Nagyon nehéz a pályaválasztás. Ezzel a kérdéssel szemben ugy az iskolából kikerült ifjak, mint a szülők tehetetlenül állanak. Sok ifju és szülő nem ismeri ezt a tehetetlenséget és a gyermek olyan pályára kényszerül lépni, amelyhez sem kedve, sem tehetsége nincs. Így esik meg aztán nagyon sokszor az életben, hogy ezren és ezren vannak, akik

a választott vagy a reájuk oktrojált pályán nem találták meg azt, a mit kerestek.

Legüdvösebbnek, legcélszerűbbnek ezért azt tartanám, ha szülőknak, vagy még inkább az ifjaknak humánusan érző tanáraik mutatnák meg az élet küszöbén a jövő felé vezető legbiztosabb utat; a tanárok kísérik a gyermeket a szellemi és lelki fejlődés első stádiumától egész az érettséget jelző korig; ezalatt ők vannak hivatva a gyermekek szellemi és erkölcsi fejlődését szeretetteljes aggodalommal figyelemmel kíséreni, ők ismerik hajlamaikat, képességeiket és valóban az lenne a tanrendszer legideálisabb alakja, ha a tanítás befejezésekor a tanárok mutatnának utat a jövő felé az élet küszöbén azon ifjaknak, kik a pályaválasztás nagy problémája előtt bizonytalan tapogatózásban leledzenek.

Mi sem természetesebb, mint az, hogy ez az utmutatás nem kényszer, hanem komoly tanács lenne, melyet a szülőknak éppúgy, mint az ifjaknak komoly megfontolás tárgyává kellene tenni.

A gyermekben szunyódó hajlamokat erőszakosan elfojtani nem szabad; a gyermekek zsenge korában már hiúságot érelni bennük, a legnagyobb bűn, mely végeredményében a szülővel együtt a gyermekekben is bűnhődik.

Nagy a túlszűfoltóság minden vonalon és téren; olyan nagy, hogy már kész diplomás emberek 5—6 évig állás nélkül lézengenek; és ez azért van, hogy a legtöbb ember tudományos vagy jogi pályára hajszolják gyermekeit, mert minden szülő csak urat akar nevelni gyermekéből; a művészet és reális pályák, a kereskedelmi és ipari kenyérkereset még most is csak mostoha, lenézett pályái beteges társadalmunknak, pedig itt is terem kenyér, még pedig biztosabb kenyér, becsületes megélhetési forrás azok számára, kik az életet nemcsak téltlenségben élvezni, de munkában gyönyörködve akarják átélteni.

Ide kell terelni, erre kell nevelni ifjuságunk zömét, ha a proletáriátust szaporítani nem akarjuk.

Ebben, de csakis ebben az egyben nagyon sokat tanulhatnánk más nemzetektől, a hol az ipar és kereskedelem terén az arisztokrácia vezet; a hol a régi, rozsdás családi czimerek mellett ott büszkélkednek a gyárak és műhelyek fényes védjegyei, a hol senkinek sem jut eszébe a gyárost, kereskedőt és iparost alsóbbrendű lénynek tekinteni, a hol sokkal kevesebb a könny, sokkal csekélyebb a bánat, melyet a gyermek zülléséért, pályavesztéséért a szegény szülőket kétségbe ejti.

A közigazgatási bizottságból.

Udvarhelymegye közigazgatási bizottsága e havi rendes ülését az elmúlt szerdán, 9-én tartotta meg, mely alkalommal a távollévő főispán helyett Dr. *Sebesi* János alispán elnökölt. Az ülésen több olyan mély járatu ügy fordult elő, mely egyfelől a megyét és községeit is messze kihatóan érdekli, másfelől azonban országos fontosságú kérdéseket is érint. Ez utóbbi tekintetben igen nagy érdeklődést érdemel az a vita, mely arról támadt, hogy az utakról és vármokról tervezett új törvényjavaslattal szemben miféle módosításokat ajánljon, s milyen álláspontokat foglaljon el a bizottság.

Részletes tudósításképpen különben az ülésről a következőket adhatjuk.

Az alispáni jelentést Dr. *Paál* Árpád főjegyző adta elő, felsorolva a közigazgatási ügykezelés rendes menetét, s a közbiztonsági állapotok eléggé kielőgítő voltát.

Az árvaszék működéséről *Barabás* András árvaszéki elnök adta elő, hogy az ügykezelés zavartalanul folyt, s ugy az elnök, mint az előadók külső szolgálatban több napot töltöttek.

A közegészségügyi állapotokról Dr. *Lengyel* József t. főorvos jelentette azt az örvedetes körülményt, hogy azok a mult hóban igen kedvezőek voltak.

Az iskolaügy mult havi állapotáról *Kuliszky* Ernő kir. tan. tanfelügyelő tett jelentést, melynek során megemlítette, hogy a helyi Székely Társaság által az analfabéták oktatására indított mozgalom eddig 25 iskolában talált visszhangra, s ezek közül 10 iskola küzdött meg az ügygel sikeresen. Ez a 10 iskola 167 analfabétát oktatott, s a tanfolyamokat a következő tanítók vezették: Benczédben Gyarmathy Dénes, Csehétfalván Erdős Mihály, Felsőrákoson Vári Elek, Kobátfalván Boros György, Küsmődön Fülöp Árpád, Nagyalambfalván Beke Albert, Székelydályán Pataki József, Siménfalván Szász Ferencz, Székelyudvarhelyen (Szombatfalván) Gál Mihály és Szentábrahámon Tóth Vilmos. Sajnos esetként fölemlítette még a tanfelügyelő, hogy Steiner Salamon parajdi korcsmáros az iskolás gyermekeknek pálinkát ad, s a gyermekek közül többen le is részegedtek az ő korcsmájában. Az ügyben vizsgálat

Kitűnő minőségű és legmagasabb szilárdságú PORTLAND CEMENTET ajánl olcsó áron a

PORTLAND CEMENTGYÁR BRASSÓ

Itt helyben kapható RÖSLER és GÁBOR czégnél.

Figyelem!!

Szőlőoltványt, szőlővesszőt ne rendeljen addig, míg tőlem árjegyzéket nem kér! Gyökeres oltványok ezre 140 K. Delaware * ezre 100 korona. *

Czím: Szigyártó Nagy Mihály,
FELSŐSEGESD, Somogy megye.
23-25

Szám. 201—909. kíj.

Hirdetmény.

Közhirre teszem, hogy az 1909. évi tehénanya-állat létszám összeírásai lajstrom folyó évi június hó 15—30-ig közszemlére van kitéve, s az ellen fenti határidőn belül bárki be adhatja esetleges kifogását.

Székelyudvarhely város tanácsa, 1909. június hó 1-én.

Soó Domokos, h. polgármester.

Sörivő
Közönség figyelmébe!
A jó hírnévben álló Kőbányai Első Magyar Részvény Sörfőzde egy új minőségű sört főz

„Tavaszi Részvény Sör“
név alatt, amely az összes külföldi sörök minőségével versenyez. Ezen sörnek a helybeli piacon poharankénti kimérése **kizárólagosan** nálam van vásár- és ünnepnapokon. — Kiváló tisztelettel

Sükösd Miklós
vendéglős

Udvarhelyvármegye székelyudvarhelyi járás főszolgabírája.

Szám. 1152—909. szb.

Pályázati hirdetmény.

Udvarhelyvármegye székelyudvarhelyi járáshoz tartozó szentegyházásfalvi segédjegyzői állás lemondás folytán megüresedvén, arra pályázatot hirdetek.

Évi javadalmazása: 1000 korona.

Felhívom pályázni óhajtókat, hogy szabályszerűen felszerelt folyamodványukat hozzám folyó évi június hó 25-ig nyújtsák be.

Székelyudvarhelyt, 1909. június hó 4-én.

Demeter, főszolgabíró.

Eladó ház. Br. Orbán Balázs-utca 24. szám alatt levő földszintes kőház kerttel, meléképületekkel **ELADÓ.** Értekezhetni: Kossuth-utca 6. sz. alatt.

Eladó villa. Szováta - fürdőn a főtéren, közvetlen a Medvetó mellett egy csinosan berendezett modern villa eladó. — Értekezhetni BACH EDÉNÉL Marosvásárhelyen, Kör-utca 2. szám.

Szám 2069—1909 ki.

Homoródi járás főszolgabírájától.

Pályázati hirdetmény.

Udvarhelyvármegye oklándi járáshoz tartozó, lemondás folytán megüresedett, Homoródszentlászló, Ábránfalva, Sándortelke és Miklósfalva községekből álló Homoródszentlászlói körjegyzői állásra ezennel pályázatot hirdetek.

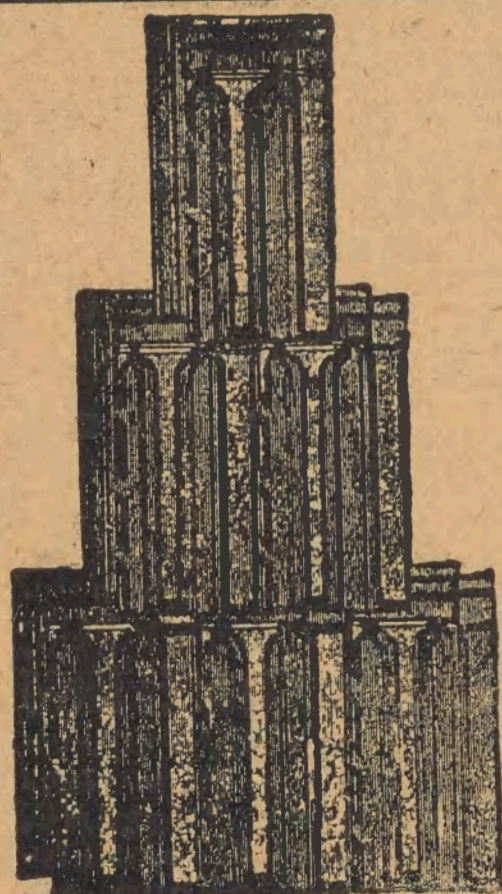
Felhívom mindazokat, kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy az 1883. évi I. t.-cz. 6. §, illetve az 1900. évi XX. t.-cz. 3. § ábau előirt képesítésüket, valamint eddigi alkalmazásukat igazoló okmányokkal felszerelt kérvényeiket hozzám **folyó évi június hó 17-ig** d. u. 4 óráig annál is inkább adják be, mert az elkészen beadott pályázatokat nem fogom figyelembe venni.

- Javadalmazás:
1. Körjegyzői fizetés 1600 korona.
 2. Természetbeni lakás értéke: 200 korona.
 3. Körjegyzői irodai átalány, a négy község állami egyenes adója arányában felosztással: 150 korona.
 4. Körjegyzői uti átalánya: 164 korona.
 5. Ábránfalva községtől községi nyomtatványokra 25 korona.
- Összesen 2139 korona.

Oklánd, 1909. május 26-án.

Szabady Tivadar, főszolgabíró.

Szab. Bohm-féle természet. vörös fedélcserép

BOHN zsombolyai cserepe

Legjobb minőségű fedélcserép legolcsóbb árak mellett. Tessék árjegyzéket kérni. Képviselek kerestetnek.

BOHN téglagyár Zsombolyán.

Magyar ember csak magyar ásványvizet igyék!

Magyar ásványviz forgalmi és kiviteli részvénytársaság Budapest, V., Báthory-utca 5. szám.
Kizárólag természetes magyar ásványvizet hozunk forgalomba.

Borszéki Boldizsár, idült gyomorhaj ellen
Borszéki Fökut, köszvény ellen
Borszéki Kossuth, vérszegénység ellen
Bodoki Matild, alkális savanyúvíz
Baross, vesztbaj ellen

Borhegyi, huyghajtó
Boholti, üdítő víz
Előpatáki, sárgaság ellen
Felsőrákosi Mária, légsóhurut ellen
Hargitaligeti, üdítő ital

Horgász, étvágygerjesztő
Kászonfökut (Saluteris) jód és litheum tartalmu
Répáti, égvényes ásványvíz
Székely-Selters, idült gyomorhajok ellen
Sztójkai, cukorbetegség ellen

Kérdezze meg az orvosát és megtudja, hogy a **természetes ásványviz** gyógyhatása és kellemes hatása össze nem hasonlítható a mesterséges ásványvizekkel! Magyar ásványvizekkel a külföld majdnem összes vizei pótolhatók.

Kapható mindenütt!